

Rialles ha deixat Olot, però de rialles no se'n deixen de sentir

Aquesta entitat, nascuda fa quaranta-cinc anys, especialitzada en propostes dirigides al públic familiar, es va acomiadar l'octubre passat amb un cap de setmana d'espectacles, cultura i faràndula.

Text > ANNA PI I VILÀ, periodista

Feia quaranta-cinc anys que Rialles havia nascut a Olot, sota el paraigua d'Òmnium Cultural, com una associació més que pretenia fer accessible la cultura de qualitat i en català després de la dicta-

dura franquista. Era el moment en què es vivia el compromís per recuperar la llengua. Molts mestres es formaven llavors per poder impartir el català, que no havien pogut aprendre formalment. I alguns, juntament amb pares i mares

també preocupats per normalitzar-ne l'ús, volien fer accessible la cultura en aquesta llengua també a tots els infants (i a totes les famílies). Una proposta que volia incloure el teatre, la dansa, la música, titelles, pallassos, animació i festes al carrer, tallers esporàdics...

L'antecedent va ser un taller de titelles, que va néixer d'Òmnium Cultural ja l'estiu de 1977. Ho recull Clàudia Piella (2019) a *40 anys per ser recordats: Rialles Olot 1978-2019*, un treball de recerca de batxillerat inèdit que ressegueix la trajectòria de l'entitat. En aquest primer temps ja s'havia pogut comptar amb Rialles Catalunya, col·lectiu ubicat a Terrassa al qual es van afegir els promotors d'aquesta activitat el 1978, amb la creació consegüent de Rialles Olot com a entitat pròpia.

El primer acte que va organitzar pròpiament Rialles Olot va ser l'emissió de *La Ventafocs*, una pel·lícula txeca de 1973 dirigida per Václav Vorlíček, la primera doblada en català, que destacava pel fet de trencar amb els estereotips clàssics: la protagonista era una noia valenta i desvergonyida. Ara bé, en aquella primera temporada, va ser l'única que es va poder oferir en aquesta llengua. I tot i que es procurava que la resta de pel·lícules compartissin els

>> D'esquerra a dreta, els exmembres de Rialles Esteve Planella, Marta Guitart, Ester Sala, M. Àngels Pagès i Anna Sellabona al Centre Cultural Els Catòlics d'Olot, on guardaven el material de l'entitat els darrers anys. (Foto: ANNA PI I VILÀ)

>> El Nen Rialles, gegant de l'entitat, durant la cercavila de les Festes del Tura de l'any 2011.
(Foto: EMILI BASSOLS ISAMAT)

valors propis de l'entitat i que les altres activitats fossin sempre en català, en general, però, l'oferta era escassa. Gairebé no hi havia espectacles en llengua catalana. Fet i fet, no va ser fins al curs 1982-1983 que es va poder proposar una programació íntegrament en català, «amb una acollida increïble», recull Piella.

«Anar a Rialles era també un posicionament», afirma Marta Guitart, que n'era membre en el moment de dissoldre's. Rialles va tenir una molt bona rebuda a Olot. D'alguna manera, es vincula a tota una generació que hi ha crescut i també a la ciutat. Des dels ini-

cis, l'entitat havia participat en les Festes del Tura, primer amb l'organització d'una fira al parc Nou i després amb activitats pràcticament cada dia de festes. Tenia figures de faràndula pròpies, els sols Rialles, uns capgrossos creats per David Ventura el 1993 i vestits amb granes de diferents colors segons el disseny de Jordi Toronell de 1996, i el Nen Rialles, un gegant concebut per Tavi Algueró el 1999. A Olot va reactivar, amb gran participació de les escoles, el carnaval infantil, aleshores encara prohibit pel franquisme, amb el nom de la Festa de la Carota, i va promoure la recuperació d'altres tradicions pròpies, com ara

la castanyada. També, durant el curs, se solien programar nou o deu espectacles i una festa o cercavila de final de curs, al carrer i gratuïta per a tothom que hi volgués participar.

Trobar finançament era el repte principal de l'entitat als inicis: rebia una subvenció de l'Ajuntament, però també es va recórrer al Ministeri de Cultura, a la Diputació de Girona i a diverses caixes d'estalvis. «El projecte va ser possible gràcies a la bona voluntat i al factor humà», conclou Piella. En un moment en què els recursos eren escassos, la ciutadania s'hi va bolcar: hi havia fins a una vintena de voluntaris. «És difícil dir quants voluntaris hem arribat a ser —assegura Ester Sala, que també n'havia estat membre—. Sempre ens fa por deixar-nos algú», perquè potser algú no en formava part però ajudava a cada espectacle i d'altres havien estat reclamats puntualment i s'hi havien quedat com a col·laboradors habituals. Malgrat que el perfil dels membres de Rialles sempre va ser divers, alguns fins i tot han acabat en el món de l'espectacle, altres han estat vinculats al món educatiu, entre mainada, i altres de manera general al món associatiu.

Alts i baixos

Ara bé, amb una trajectòria de més de quaranta anys és d'esperar que hi hagi hagut alts i baixos. Cap al 1990, amb una oferta cultural infantil i en català cada vegada més àmplia (per exemple, el Club Super3 va aparèixer el 1991), havien arribat a quedar només dues persones al capdavant de Rialles Olot. Potser això és el que va fer que els llaços amb Òmnium Cultural romanguessin, quan a altres llocs ja no queda rastre d'aquesta vinculació. Perquè, dintre del mateix grup Rialles, moltes associacions (totes entitats pròpies) se'n van apartar i es van reagrupar a la Fundació Xarxa per desavinences amb els integrants. En el cas d'Olot, la vinculació es va mantenir pel fet de compartir voluntaris, la seu social a la plaça de l'Àngel durant un temps i, fins i tot, l'administrativa, M. Àngels Pagès, uns anys. No hi havia res que els empenyés a aquesta escissió, ja que, al capdavant, no deixaven de ser col·lectius independents. Al contrari, van fer front comú per tirar endavant.

Ja el 2020 el carnestoltes infantil es va deixar en mans de l'Agrupament Escolta i Guia Nostra Dona del Tura i d'Esplais de la Garrotxa, amb qui l'havien

>> Voluntaris de la primera etapa de l'entitat fent difusió amb el Citroën 2CV blau amb el sol de Rialles. Per l'altaveu anunciaven les activitats programades, amb la música de la cançó L'avi pelacanyes de fons. (Foto: RIALLES OLOT)

organitzat conjuntament durant anys, i finalment Rialles es va acomiadar a Olot el 28 i 29 d'octubre de 2023. En l'acte que es va organitzar, Esteve Planella, membre durant la primera etapa de l'entitat, va afirmar que el moviment associatiu neix quan n'hi ha necessitat. En aquest sentit, el panorama cultural català actual és, segons Guitart, el que somniaven quan es va encetar el projecte: l'oferta és abundant, a la capital, als poblets de l'entorn i a les escoles, festes majors, festes de barri o amb qualsevol altra excusa. De fet, Anna Sellabona, que també n'era membre, diu que últimament fins i tot tenien la sensació d'estar trepitjant la programació que avui es proposa des del món institucional amb molt d'encert. «Hi ha fins i tot la carrera de programador cultural —s'exclama Guitart— i està molt bé. El món cultural s'ha professionalitzat i és de qualitat». Asseguren que l'oferta ni tan sols es limita a la comarca, perquè el condicionament de les comunicacions ha afavorit que els hàbits de mobilitat de les famílies hagin canviat molt i que avui es puguin desplaçar per oci fàcilment fins a Figueres, Girona, Vic o fins i tot Perpinyà.

Diferents etapes

Els canvis socials també són els que han anat acompanyant i marcant les diferents etapes de Rialles. Si bé al principi als espectacles assistien nens i nenes de tots els nivells de primària, darrerament els que es feien eren considerats gairebé exclusivament apropiats per a la primera infància. Però això no respon a una elecció d'espectacles sota criteris diferents. Guitart explica que Rialles oferia

un espectacle tipus, amb unes característiques identificables: de cocció lenta i creat d'una manera molt artesana. Eren estudiats a fons per garantir-ne la qualitat. Sellabona considera que aquest canvi en el públic ve marcat pels estímuls que avui rep la mainada a partir de sis anys: abans els mateixos espectacles s'haurien considerat per a edats més avançades. Internet ha globalitzat l'entreteniment i també ha facilitat l'accés a idiomes ben diferents, ja no només a l'anglès. Tot i això, si la canalla no parla en català, no és pas per falta d'oferta cultural. «La societat ha canviat molt. En tot cas caldria rumiar alguna cosa més inventiva», reflexiona Planella.

>> Cartell promocional de l'any 1984 de Quim Domene. (Foto: RIALLES OLOT)

>> *Espectacle infantil a les Festes del Tura d'Olot, el 2010.* Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONTS EL PUNT (JORDI CASAS FIGUERAS).

Sigui com sigui, l'objectiu que tenia Rialles quan es va establir a Olot ja s'ha aconseguit, i amb èxit. També les tradicions pròpies s'han recuperat i se celebren arreu, a barris i a pobles, a casa i a l'escola. Tot plegat ha portat els darrers membres a qüestionar-se el sentit de mantenir la tasca de l'entitat i, finalment, a decidir-se per donar fi a Rialles Olot; no pas sense un gran comiat, amb un programa ple de propostes familiars. Tot i això, la gran majoria dels

que es van reunir per dir adeu a Rialles ho va fer al carrer i no als espectacles, com confirmen els membres. «Ens vam acomiadar amb llàgrimes als ulls, però estem molt contents de poder-ho fer per aquest motiu, amb un panorama cultural tan ric», assegura Sala.

Ben mirat, el rol que ha tingut en aquest assoliment deu ser un dels motius pels quals Rialles Catalunya va rebre la Creu de Sant Jordi el 2000, «en reconeixement a una proposta

en la qual l'educació d'infants i joves constitueix una pràctica de creativitat i participació, i també de reequilibri territorial, normalització lingüística i renovació pedagògica», tal com consta al web de la Generalitat. També Rialles Olot va rebre un reconeixement, el Premi Ales a la Cultura, per part de l'Ajuntament, perquè, com afirmava aleshores el regidor de Cultura, Pep Fargas, al recull *Ales a la Cultura 2003-2010*, «és innegable la seva permanent contribució a la cultura local i n'és una mostra evident que alguns dels seus responsables en l'actualitat van començar les seves experiències culturals assistint com a públic infantil a les sessions Rialles».

Sí, Rialles ha deixat Olot, però de rialles no se'n deixen de sentir. Les figures de la faràndula, el Nen i els sols Rialles continuaran ballant pels carrers de la ciutat, ara en mans d'Esplais de la Garrotxa, i ens recordaran que, si ara no cal donar relleu a la seva tasca, és gràcies als membres que en van formar part de manera voluntària i es van organitzar per recuperar la cultura catalana i la van posar a l'abast dels més petits.

>> *Aplec de Rialles al parc Nou d'Olot, el 1980.* Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONTS EL PUNT (AUTOR DESCONEGUT).

